Oświadczenie złożone
przez senatora Stanisława Gawłowskiego
na 16. posiedzeniu Senatu
w dniu 11 lipca 2024 r.

Oświadczenie skierowane do minister klimatu i środowiska Pauliny Hennig-Kloski

Szanowna Pani Minister!

Od 1 stycznia 2025 r. będzie funkcjonować w Polsce tzw. system kaucyjny, który obejmie butelki plastikowe, puszki aluminiowe oraz szklane butelki wielorazowego użytku. Przepisy wprowadzające te rozwiązania uchwalone zostały przez Sejm zeszłej kadencji, przygotowało je zaś poprzednie kierownictwo Ministerstwa Klimatu i Środowiska. Rozwiązanie to krytykowane jest przede wszystkim przez przedstawicieli samorządów, którzy zwracają uwagę na to, że o ile samo wprowadzenie kaucji należy oceniać pozytywnie, o tyle elementem niezbędnym do dalszego prawidłowego funkcjonowania gminnych systemów zbiórki odpadów jest jednoczesne wdrożenie przepisów o rozszerzonej odpowiedzialności producenta. W przeciwnym wypadku wyjęcie najbardziej wartościowych frakcji odpadowych z systemu samorządowego spowoduje konieczność wyraźnego podniesienia cen zbiórki odpadów. Wiceminister Jacek Ozdoba, który w rządzie Prawa i Sprawiedliwości odpowiadał za przygotowanie tych regulacji, z niewiadomych dla ekspertów przyczyn wstrzymał prace nad wdrożeniem ROP, finalizując jedynie prace nad zmianami przepisów w zakresie systemu kaucyjnego. W efekcie Polska jest ewenementem w skali europejskiej. Pozostałe państwa unijne, podawane wielokrotnie jako wzór do naśladowania w zakresie zbiórki odpadów opakowaniowych, obok regulacji w zakresie kaucji mają także przepisy o ROP, dzięki czemu rosnące koszty zbiórki i zagospodarowania odpadów ponoszone są nie tylko przez obywateli, ale także przez producentów napojów, zgodnie z zasadą, że to zanieczyszczający płaci.

Jak wynika z doniesień medialnych, w kręgu aktualnej większości sejmowej pojawia się coraz więcej głosów, że przepisy przygotowane przez wiceministra Ozdobę są korzystne dla wąskiej i określonej grupy podmiotów (m.in. producentów automatów wykorzystywanych do zbierania opakowań objętych kaucją oraz operatorów powstającego systemu), pomijając jednocześnie interesy samorządów i obywateli. Jak wynika z informacji ujawnionych przez media, aktywny udział w pracach legislacyjnych nad tymi przepisami miał brać nie tylko podmiot będący wiodącym producentem tzw. butelkomatów, lecz także organizacja społeczna Reloop Platform, współfinansowana przez tę firmę i niemająca statusu organizacji reprezentatywnej w rozumieniu ustawy o Radzie Dialogu Społecznego. Jak czytamy w publikacji Wirtualnej Polski: „Z informacji przekazanych nam przez resort klimatu wynika jednocześnie, że producenci recyklomatów – z europejskim liderem branży, norweską Tomrą, na czele – uczestniczyli w pracach nad systemem kaucyjnym: «Pracownicy MKiŚ brali udział w spotkaniach online organizowanych przez tę firmę (...). Spotkania te dotyczyły sposobu organizacji systemów kaucyjnych w innych krajach europejskich» – potwierdza resort".

Aktywny udział w tych pracach brała także organizacja Reloop Platform. Jak czytamy, ona również miała organizować „seminaria i wideokonferencje, podczas których przekazywano pracownikom resortu szeroką wiedzę na temat działania systemów depozytowych w innych krajach europejskich". Tymczasem, jak podają media, jednym z podmiotów wspierających działalność Reloop Platform jest właśnie Tomra. Dodatkowo wiceprezes tej firmy do spraw *public affairs* zasiada w radzie Reloop Platform.

Jak wynika z informacji zawartych w unijnym rejestrze przejrzystości, zawierającym informacje o działaniach lobbingowych w instytucjach Unii Europejskiej, Tomra oraz Reloop Platform korzystają z usług tej samej firmy konsultingowej – ADS Insight. Co więcej, osobą odpowiedzialną z ramienia Tomry za lobbing w instytucjach UE jest Wolfgang Ringel, wiceprezes do spraw *public affairs*, zasiadający jednocześnie w radzie Reloop Platform.

Nie jest więc zaskoczeniem, że działalność Reloop Platform w zakresie gospodarki cyrkularnej skupia się na promowaniu systemów kaucyjnych wykorzystujących automaty na opakowania, przy jednoczesnej krytyce alternatywnych rozwiązań, takich jak np. przyjazne dla obywateli systemy digitalne. Powiązania te nie uszły uwadze internautów, którzy na portalu LinkedIn zwracali uwagę na to, że „Reloop został stworzony i jest finansowany przez firmy produkujące automaty RVM. Nic więc dziwnego, że martwią się cyfrowym DRS i próbują sklasyfikować go jako «mit»".

Każdy podmiot ma oczywiście prawo do tego, aby legalnymi drogami docierać do decydentów ze swoją

agendą. Legalny lobbing jest elementem pożądanym w każdej dojrzałej demokracji. Kluczowym elementem tego procesu jest jednak transparentność. W trakcie prac legislacyjnych nad przepisami o systemie kaucyjnym i rozszerzonej odpowiedzialności producenta prowadzonych przez poprzedni rząd opinia publiczna nie była w żaden sposób informowana o tym, że aktywny udział w tym procesie biorą podmioty mające bezpośredni lub pośredni interes w tym, aby wdrożyć system kaucyjny w takiej formie, w jakiej ostatecznie został wprowadzony. Po zmianie, która nastąpiła w wyniku wyborów z 15 października 2023 r., oczekiwania wobec standardów transparentnej legislacji są, co oczywiste, dużo wyższe. Na szczęście, jak wynika z przytaczanych doniesień medialnych, urzędnicy zatrudnieni w ministerstwie w ostatnich miesiącach mają świadomość, jak działa lobbing producentów. Świadczy o tym chociażby przytoczona w artykule Wirtualnej Polski wypowiedź dra Marka Golenia, obecnie dyrektora Departamentu Gospodarki Odpadami: „Za tym stoją ogromne pieniądze do zarobienia, bo kraj, który się decyduje na system kaucyjny, generuje ogromne zamówienia dla firm produkujących automaty, zwłaszcza jeśli jest tak duży, jak Polska”.

Szanowna Pani Minister, w związku z tym proszę o udzielenie odpowiedzi na następujące pytania.

1. Czy – i ewentualnie kiedy – Ministerstwo Klimatu i Środowiska zamierza rozpocząć prace legislacyjne dotyczące rozszerzonej odpowiedzialności producenta?

2. Czy Ministerstwo Klimatu i Środowiska analizowało przebieg procesu legislacyjnego dotyczącego systemu kaucyjnego pod kątem udziału podmiotów, które w oczywisty sposób staną się beneficjentami uchwalonych przepisów, a także współfinansowanych przez nie organizacji społecznych?

3. Czy według wiedzy ministerstwa ten proces legislacyjny w latach 2020–2023 objęty był przez właściwe służby ochroną antykorupcyjną?

4. Jakie uwagi w ramach tego procesu legislacyjnego wnosili producenci recyklomatów oraz organizacje społeczne reprezentujące ich interesy? Czy ministerstwo wie, czy inne organizacje społeczne powiązane z przyszłym beneficjentem systemu kaucyjnego również brały udział we wspomnianym procesie legislacyjnym?

5. Czy przedstawiciele ministerstwa planują uczestniczyć w przyszłości w konferencjach i spotkaniach organizowanych przez producentów recyklomatów lub organizacje społeczne reprezentujące ich interesy, niemające jednak statusu reprezentatywnych w rozumieniu ustawy o Radzie Dialogu Społecznego?

6. Czy ministerstwo zamierza usprawnić procedury dotyczące jawności procesu legislacyjnego oraz styku przedstawicieli administracji publicznej z organizacjami niemającymi statusu reprezentatywnych w rozumieniu ustawy o Radzie Dialogu Społecznego?

Stanisław Gawłowski